

DIT AMERIKA

Van Jill Lepore verscheen eerder bij
Uitgeverij De Arbeiderspers/Het Getij:

Deze waarheden

Jill Lepore

Dit Amerika

Pleidooi voor een betere natie

Vertaald door
Rob Kuitenbrouwer

Het Getij
Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2020 Jill Lepore

This book is published by arrangement with
William Morris Endeavor Agency.

Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Rob Kuitenbrouwer/
bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *This America, the Case for the Nation*

Oorspronkelijke uitgave: W.W. Norton &
Company, Inc., New York

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Weteringschans 259, 1017 xJ Amsterdam.

Het Getij maakt deel uit van Uitgeverij De Arbeiderspers,
Amsterdam

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer

Omslagillustratie: Arcola Pettway, *Lazy Gals ('Bars') variation*
c/o Pictoright Amsterdam 2020

Portret auteur: Stephanie Mitchell/Harvard University

Typografie: Perfect Service

ISBN 978 90 295 4382 8/ NUR 320

www.arbeiderspers.nl

www.jilllepore.com

In herinnering aan mijn vader, die van zijn geïmmigreerde ouders de naam *Amerigo* kreeg; dit gebeurde in 1924, het jaar dat het Amerikaanse Congres een wet aannam die immigranten als zij buitensloot.

‘Naties wankelen en strompelen voort; ze maken afschuwelijke fouten, ze begaan vreselijke wandaden, ze doen grootse en prachtige dingen. Kunnen we de mensheid dan niet het best bij de hand nemen door over dit alles de waarheid te spreken, voor zover de waarheid te achterhalen is?’

W.E.B. DuBois, ‘The Propaganda of History’, 1935

INHOUD

I	Geschiedenis en de natie	13
II	Natie en nationalisme	19
III	De natie en de staat	24
IV	De opkomst van het nationalisme	32
V	Liberalisme en nationalisme	38
VI	Naties en burgers	43
VII	Natie en vooruitgang	50
VIII	Twee soorten nationalisme	55
IX	Een nieuwe natie	60
X	Ras en natie	66
XI	Naties van herkomst	83
XII	Liberalisme in de Koude Oorlog	95
XIII	Kan dit Amerika zijn?	101
XIV	Het einde van het liberalisme?	108
XV	De terugkeer van het nationalisme	119
XVI	Een nieuw amerikanisme	128
	Dankwoord	133
	Bronnen	135
	Over de auteur	143

Dit kleine boekje moet drie zware taken verrichten, dingen die de laatste tijd niet veel zijn gedaan en die naar mijn idee nodig gedaan moesten worden. Het verklaart het ontstaan van naties. Het biedt een beknopte geschiedenis van het Amerikaanse nationalisme. Het geeft de argumenten voor het belang van de natie en voor het blijvende belang van de Verenigde Staten en de Amerikaanse burgerlijke idealen, evenals de argumenten tegen nationalisme en voor liberalisme.

Dit boek, eigenlijk een lang essay, is zowel een analyse als een pleidooi, een afrekening met de Amerikaanse geschiedenis, de natie op haar slechtst, en een oproep tot een nieuw amerikanisme, even nuchter en rondborstig als de natie op haar best.

I

GESCHIEDENIS EN DE NATIE

Naties zijn samengesteld uit mensen maar worden bijeengehouden door de geschiedenis, zoals muren door tenen en leem, of latten en pleisterwerk, of baksteen en metselspecie. De Amerikaanse geschiedenis is inmiddels een generatie lang aan het uiteenvallen en de natie wankelt, de leem scheurt, het pleisterwerk trekt krom, de specie brokkelt af. Er is een tragedie gaande, en die was voorzien.

De historicus Carl N. Degler van de Stanford University, winnaar van de Pulitzer Prize en voorzitter van de American Historical Association, besloot in 1986 de jaarvergadering van de AHA af te sluiten met iets anders dan het geijkte snedige praatje-na-het-diner. In plaats daarvan trakteerde Degler, een zachtaardige en onopvallend heroïsche man die altijd een strikje droeg, zijn collega's op niets minder dan een aanklacht wegens plichtsverzuim: in hun weerzin tegen nationalisme hadden ze de studie van de natie opgegeven. Hij gaf zijn toespraak dan ook als titel 'In Pursuit of an American History'.

'We kunnen geschiedenis schrijven die de natiestaat impliciet ontkent of negeert, maar het zou een soort

geschiedschrijving zijn die ingaat tegen wat de mensen die in de natiestaat leven nodig hebben en vragen,' zei Degler die avond in Chicago. En hij kwam met een waarschuwing: 'Als wij historici geen nationaal gedefinieerde geschiedschrijving weten te bieden, zullen minder kritische en minder geïnformeerde anderen dat werk van ons overnemen.'

Degler maakte zich zorgen omdat de intellectuelen van zijn tijd de studie van de natie hadden opgegeven in de veronderstelling dat de natiestaat in verval was. De wereld was mondiaal geworden, verbonden door fijnmazige handelsnetwerken en alsmar snellere vormen van verkeer en communicatie. De toekomst was kosmopolitisch, vonden zij, niet provinciaals. Waarom dan nog langer studeren op de natie?

Veel van Deglers tijdgenoten meenden ook dat het bestuderen van de natie zou leiden tot versterking van een nationalisme dat men maar beter kon laten afsterven. Buiten postkoloniale staten was het nationalisme in het laatste kwart van de twintigste eeuw dan ook op sterven na dood, een voortstropelende geestverschijning. En veel intellectuelen meenden dat het nationalisme sneller zou uitsterven als ze de nationale geschiedschrijving opgaven. Verstoken van die voeding zou het nationalisme verwaarloosd en verlaten wegwijnen, een passende dood voor een oorlogsmisdadiger, een vernietigende macht in de wereld.

Het veelgelezen essay 'Het einde van de geschiedenis?' van Francis Fukuyama verscheen in 1989, drie jaar na Deglers speech, maar het is nog altijd de bekendste

illustratie van Deglers waarschuwing. De Koude Oorlog kwam ten einde en Fukuyama kondigde aan dat het fascisme en het communisme dood waren en dat het nationalisme, schijnbaar de laatst overeind gebleven bedreiging van het liberalisme, in Europa totaal was uitgedoofd ('Het Europese nationalisme is van zijn slagtan- den ontdaan'). Als het in andere delen van de wereld nog tekenen van leven vertoonde, ach, dan was dat geen nationalisme, maar een bijverschijnsel van het streven van voormalige kolonies naar onafhankelijkheid.

Maar het nationalisme stierf niet. Het teisterde Bosnië en Rwanda. Het bezorgde een nieuwe generatie leiders posities van invloed en macht, soms moorddadige macht, onder wie Vladimir Poetin in Rusland, Recep Tayyip Erdoğan in Turkije, Viktor Orbán in Hongarije, Marine Le Pen in Frankrijk, Jarosław Kaczyński in Polen en Rodrigo Duterte in de Filipijnen. Drie decennia nadat Degler zijn waarschuwing had uitgesproken stemde Groot-Brittannië voor uittreding uit de Europese Unie en kozen de Verenigde Staten Donald Trump, die later verklaarde: 'Ik ben een nationalist, oké?' In een nieuw boek kwam Fukuyama op veel van zijn eerdere stellingen terug en beweerde dat hij in 1989 niet met zoveel woorden had gezegd dat het nationalisme 'op het punt van verdwijnen' stond. En overigens was Fukuyama lang niet de enige die het nationalisme in de jaren tachtig zo goed als dood had verklaard. Dat gold voor velen, en dat was waar Carl Degler zich zorgen over maakte. Degler geloofde niet dat het nationalisme zou verdwijnen en hij vreesde dat als intellectuelen bleven denken dat dat wel

zou gebeuren, ze het zouden blijven negeren. Dan zouden ze niet alleen de strijd tegen het nationalisme opgeven, maar ook het vermogen kwijtraken het te bestrijden en eindigen als een bokser die niet meer trainde, te dik, te traag en angstig.

Natiestaten maken zich als ze ontstaan een voorstelling van een gedeeld verleden. De moderne geschiedschrijving is met de natiestaat opgekomen. De Amerikaanse geschiedschrijving heeft zich, vanaf de stichting van de Verenigde Staten tot de jaren zestig van de twintigste eeuw, geconcentreerd op de studie van de Amerikaanse natie. Gedurende diezelfde tijdsspanne hebben de Verenigde Staten op het hele continent veroveringsoorlogen gevoerd, een burgeroorlog overleefd, gevochten in twee wereldoorlogen en een koude oorlog opgestart. In het land zelf, dat zich opwierp als kampioen van een liberale wereldorde, vocht een geknecht volk van voormalige slaven intussen voor emancipatie. Een volk dat het moest opnemen tegen een overheidsregime van segregatie én tegen de terreur van *burgervigilantes*.

Hun decennialange strijd voor burgerrechten is nog altijd niet gewonnen. Al slaagden Amerikaanse historici er gedurende die jaren van tumult lang niet altijd in een gemeenschappelijk beeld van de geschiedenis op te roepen, ze begaven zich tenminste in de strijd, boden analyses en kritieken van de nationale aspiraties en doelen, leverden argumenten, stimuleerden debat, verdedigden de democratie en kwamen met vaak lyrische schilderingen van de schoonheid van het land, de creativiteit van het volk en de vitaliteit van de Amerikaanse idealen.

Hetzelfde werd gedaan door de mensen die buiten die nationale geschiedschrijving waren gebleven, elk op hun eigen manier, de mensen van kleur en de vrouwen die vochten voor vrijheid en soevereiniteit en burgerschap en gelijkheid en gerechtigheid, en die zich al doende ook de universiteiten binnenvochten.

In de jaren zeventig verbreedde de historische beroepsgroep zich en hetzelfde gold voor de Amerikaanse geschiedschrijving. De studie van de natie raakte uit de mode. In plaats daarvan keken de meeste academische historici ofwel naar kleinere, ofwel naar grotere onderwerpen: ze onderzochten groepen, verdeeld door ras, sekse of klasse – of ze kozen voor de wijdere blik die de mondiale geschiedenis leek te bieden. Ze kwamen met uitstekende resultaten, nauwgezet onderzochte en briljant verwoorde studies van de levens, de conflicten en triomfen van Amerikanen die door eerdere generaties historici waren genegeerd. Ze bestudeerden volkeren binnen naties en hun banden over de grenzen van naties heen. En in hun weerzin tegen nationalisme zwoeren ze nationale geschiedschrijving af als dienstknecht van het nationalisme. Maar toen de academici ophielden met nationale geschiedschrijving namen andere, minder scrupuleuze mensen het werk van hen over.

Naties hebben een soort algemeen aanvaarde geschiedenis nodig om zich een voorstelling van zichzelf te maken. Die kunnen ze van wetenschappers krijgen of van demagogen, maar zo'n geschiedenis krijgen ze. De duurzaamheid van het nationalisme toont aan dat het een land nooit ontbreekt aan fanaten en oplichters

die klaarstaan om het zelfbewustzijn van het volk op te krikken met een weefsel van mythen en voorspellingen, vooroordelen en vijandbeelden, of te overgieten met de inhoud van oude afvalzakken vol halfvergane driften, rancunes en strijdkreten. Als serieuze historici de studie van de natie opgeven, als wetenschappers geen gemeenschappelijke geschiedenis voor een volk meer proberen te schrijven, betekent dat niet dat het nationalisme afsterft. Integendeel, het betekent dat het nationalisme het liberalisme opeet.

Het liberalisme is er nog; de truc is het tevoorschijn te halen. Dat kan maar op één manier: een heel goed idee vastpakken en vasthouden, te weten dat alle mensen gelijk zijn en vanaf hun geboorte begiftigd met onvervreembare rechten, en aanspraak mogen maken op gelijke behandeling, gegarandeerd door een natie van wetten. Wat dus nodig is, is een nieuw pleidooi voor de natie.